

Nr 162.

Av herr **Gärde**, om höjning av pensionsunderlaget för distriktsingenjören C. J. Insulander.

Den 30 juni 1937 avgick dåvarande distriktsingenjören på indragningsstat Carl Johan Insulander från denna sin tjänst på grund av uppnådd pensionsålder. Enligt gällande stat skulle hans pensionsunderlag utgöra 2 000 kronor.

Den 14 september 1936 ingav han en framställning till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen — vilken framställning här i avskrift bilägges (bilaga 1) — att styrelsen med anledning av hans långvariga och oavbrutna tjänstgöring i högre tjänster ville hos Kungl. Maj:t hemställa om åtgärd för att han måtte erhålla förhöjd pension.

Med anledning härav ingick väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 12 oktober 1936 med underdånig hemställan — vilken även här i avskrift bilägges (bilaga 2) — om utverkande att Insulanders pensionsunderlag måtte höjas till det för distriktschef gällande eller 4 000 kronor.

Häröver avgav statskontoret underdånigt utlåtande den 5 november 1936, som likaledes bifogas i avskrift (bilaga 3). Däri anföres, att med hänsyn till eventuella konsekvenser i andra fall statskontoret hyste starka betänkligheter mot underlagets höjande, men att, om Kungl. Maj:t funne för gott göra framställning i saken, statskontoret icke ansåg sig kunna förorda högre belopp än 3 600 kronor.

Med anledning av förnyad framställning i ärendet, vari större delen av nedan angivna till komplettering meddelade omständigheter framlagts, hava nya utlåtanden avgivits dels av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och dels av statskontoret. I det förra anföres endast, att styrelsen finner det berättigade i Insulanders anhållan ytterligare styrkt. Statskontoret åter redogör för sitt tidigare utlåtande och vidhåller däri gjorda uttalanden samt tillägger härutöver, att Insulander 1930 hade avböjt fortsatt förordnande å byråchefstjänsten. Detta är riktigt, men såsom av vad Insulander själv i saken uttalat och här nedan ytterligare framhålles, berodde detta uteslutande på hans dåvarande hälsotillstånd.

Då Kungl. Maj:t alltjämt har ärendet under omprövning, torde det vara påkallat att även motionsvägen upptaga frågan och att utöver vad i nämnda tre skrivelser anförts ytterligare framlägga följande.

Då ärendet på sätt närmare omtalas i bilaga 1 åren 1930 och 1931 behandlades av riksdagen, uttalade denna, att riksdagen ansåge det förtjänt av övervägande, huruvida icke med hänsyn till vederbörandes anställningsförhållanden ett förhöjt pensionsunderlag borde beräknas, och att pensions-

frågan lämpligen upptoges vid resp. tjänstemans avgång från tjänsten. Det är i direkt anslutning till dessa riksdagens uttalanden, som Insulander inkommit med sin ovannämnda framställning.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i sin hemställan icke alls berört Insulanders 14-åriga tjänstgöring som vattenrättsingenjör, tydligtvis beroende på att dithörande arbete ligger helt utanför styrelsens verksamhetsområde. Icke heller statskontoret nämner något därom.

I detta sammanhang torde böra nämnas, att Insulander efter tiden för sin framställning ånyo tjänstgjort som vattenrättsingenjör, nämligen under tiden den 8 oktober 1936—den 31 december 1937 eller under nära 1 år och 3 månader.

Vad beträffar vattenrättsingenjörstjänsten torde förtjäna nämnas, att de 3 vattenrättsingenjörer, som vid övergången från och med år 1933 till ordinarie stat tidigare hade tjänstgjort 12—14 år — nämligen distriktschefen E. Wedberg med byggnadsteknisk samt lantbruksingenjörerna K. Elfström och S. Aspegrén med agrikultur-teknisk kompetens — finge sig av riksdagen efter nådig proposition tillerkända tvenne ålderstillägg från och med 1933 års ingång. Detta visar, att denna tjänstgöring ansågs likställd med 6 års ordinarie tjänst, vilken tjänstetid eljest, om hela arbetstiden i statens tjänst är tillräckligt lång, berättigar till full pension. Underlaget för vattenrättsingenjörers pension är 6 996 kronor. När Wedberg den 1 september 1935 — således efter 2 år och 8 månader — nådde pensionsåldern, erhöll han också pension till fullt belopp. Han tjänstgjorde efter sagda tid under ytterligare 5 månader i vakansen efter sig själv.

När 1930 års riksdag beslutat om distriktstjänsternas försättande på indragningsstat, hade Insulander, enligt vad han själv meddelat, i första hand önskat fortsätta att tjänstgöra såsom byråchef i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, fastän icke heller då någon ordinarie tjänst stod till buds, men han fann sig på grund av höggradig överansträngning absolut nödsakad att för längre tid få sin arbetsbörda minskad så långt sig göra lät. Han hade nämligen vid den tiden att utöver byråchefstjänsten sköta det ungefär lika krävande avarbetandet av sina från distriktstiden kvarstående uppdrag, som måste avslutas. Och härtill kom vattenrättsingenjörstjänsten. Han fann sig därför tyvärr tvingad att för vinnande av någon verklig lindring avstå från heltidstjänsten i styrelsen. Han följde då den av statsmakterna själva för distriktstjänstemännen anvisade vägen och ingick på indragningsstaten, varvid han dock även åtog sig att tjänstgöra såsom baninspektör.

En jämförelse med distriktschefen A. Asplund, som blev pensionsmässig 1 juli 1935, då han tjänstgjort såsom distriktschef i 8 år och 3 månader och såsom baninspektör i 5 år (han var dessutom vattenrättsingenjör under 13 år), visar en mycket kortare tjänstgöringstid i högre tjänst än distriktsingenjör för honom än den Insulander haft. Denne har nämligen tjänstgjort 7 år och 9 månader såsom distriktschef, 7 år och 7 månader i högre tjänst än

distriktschef (byråchef och överdirektör) och 4 år och 10 månader såsom baninspektör (han var dessutom vattenrättsingenjör under 15 år och 3 månader). Reellt har således Insulander ett stort försteg med *oavbrutet över 20 år* i högre tjänst än distriktsingenjör, varav 6 år redan före Asplunds befordran till distriktschef år 1922. Huru Insulanders befordran vid den kort därefter inträffade ledigheten på distriktschefstjänsten kom att tills vidare anstå, omtalas i bilaga 1.

Slutligen torde böra medgivas, att nu föreliggande fall är så undantagsmässigt och särpräglat, att det på intet sätt torde kunna medföra några menliga konsekvenser utav i statskontorets utlåtande berörd art.

Avsikten med att på sin tid förordnande och icke utnämning användes kan självfallet icke hava varit att göra en besparing av skillnaden i pension på vederbörande tjänstemans bekostnad, varigenom denne komme att bliva oförskyllt ekonomiskt lidande. Då vidare Insulander alltsedan 1916 under mer än 20 år oavbrutet tjänstgjort i högre tjänster, synes med full tydlighet framgå, att Insulander skäligen bör tillerkännas ett pensionsunderlag av minst den storlek som gäller för distriktschef eller 4 000 kronor. Och som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för erhållande av en enkel och klar lösning begränsat sig till just sistnämnda belopp, får även jag ansluta mig därtill och vördsamt föreslå,

att riksdagen ville besluta, att pensionsunderlaget för Insulander bestämmes till 4 000 kronor.

Stockholm den 22 januari 1938.

N. Gärde.

Avskrift.

Bilaga 1.

Till Kungl. Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen.

Härmed får jag vördsammast anhålla, att Kungl. Styrelsen ville i sin underdåniga framställning rörande petita hos instundande års riksdag även upptaga förslag om ökad pension för mig att utgå från mitt inträde i ställningen som pensionstagare den 1 juli 1937.

Som motivering och yttrande i övrigt får jag vördsamt anföra följande.

Kungl. Styrelsen utnämnde mig i maj 1905 till ordinarie distriktsingenjör i mellersta väg- och vattenbyggnadsdistriktet från och med den 1 juni samma år, på vilken post jag tjänstgjorde t. o. m. den 30 april 1916. Under tiden den 1 maj 1916—den 31 december 1918 var jag förordnad såsom byråchef i Kungl. Styrelsen och har därefter oavbrutet intill distriktstjänsternas indragning den 30 juni 1930 varit förordnad som distriktschef, varunder jag emel-

lertid på grund av nådiga förordnanden tjänstgjort i Kungl. Styrelsen såsom byråchef under tiden 1 juli 1926—30 september 1928 och 1 januari 1929—31 augusti 1930 samt därvid under c:a 8 månader tjänstgjort som överdirektör och chef. Efter den 1 september 1930 har jag tjänstgjort som baninspektör till och med den 30 juni 1935 och därefter åter enligt nådigt förordnande under året 1 juli 1935—30 juni 1936 såsom byråchef. Numera anlitas jag av Kungl. Styrelsen för vissa järnvägsärenden.

Härutöver har jag tjänstgjort i och under Kungl. Styrelsen huvudsakligen i följande omfattning. Under tiden före min utnämning till ordinarie distriktsingenjör var jag anställd under 1 år såsom biträdande ingenjör på östra väg- och vattenbyggnadsdistriktet samt förordnad som biträdande ingenjör i Kungl. Styrelsen, byråingenjör och distriktsingenjör under 18 månader. Därefter var jag under tiden juni 1905—april 1916 förordnad såsom distriktschef, extra föredragande och byråchef under tillsammans över 20 månader.

Beträffande övriga uppdrag och tjänster, jag haft mig anförtrodda för statens räkning, torde böra nämnas,

att jag den 16 januari 1896 utnämndes till reservofficer i Kungl. Fortifikationen (begärt avsked meddelades den 22 juni 1904),

att jag den 20 oktober 1899 utnämndes till officer i Kungl. Väg- och Vattenbyggnadskåren, där jag den 26 juni 1929 befordrades till överstelöjtnant och under tiden den 23 december 1932—den 31 mars 1933 var t. f. chef,

att jag vid Kungl. Tekniska Högskolan åren 1901 och 1902 tjänstgjort som extra lärare i väg- och vattenbyggnadskonst och första halvåret 1903 som t. f. professor i vattenbyggnadskonst samt under läsåret 1903—1904 upprätthållit viss del av professuren i väg- och brobyggnadskonst,

att jag i januari 1918 av Kungl. Maj:t förordnades som ordförande för »väganslagssakkunnige»,

att jag vid Söderbygdens vattendomstol under åren 1919—1932 varit vattenrättsingenjör och därefter för vissa mål upprätthållit och uppehåller samma tjänst,

att jag under åren 1935 och 1936 av Vattenöverdomstolen tillkallats som sakkunnig uti tre på dess prövning beroende mål, samt

att jag i ett flertal fall tillkallats som sakkunnig av olika myndigheter och domstolar.

Av ovanstående framgår, att jag alltsedan den 1 maj 1916 och intill den 30 juni 1936 eller under 20 år 2 månader oavbrutet tjänstgjort i och under Kungl. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i högre tjänst än distriktsingenjör såsom distriktschef, byråchef, överdirektör och baninspektör.

När den 1 januari 1919 den ordinarie distriktschefen i mellersta väg- och vattenbyggnadsdistriktet, överstelöjtnanten Fr. Enblom för alltid lämnade distriktet för att tillträda byråchefstjänst i Kungl. Styrelsen, erhöi han endast förordnande därpå, varför jag ej då omedelbart kunde bli ordinarie distriktschef. När sedermera i oktober 1922 byråchefen B. Stafsing dog, blev Fr. Enblom den 24 påföljande november utnämnd till byråchef. Vid denna tidpunkt hade jag beklätt distriktschefens eller högre tjänst oavbrutet under något mer än sex och ett halvt år. Som emellertid frågan om Kungl. Styrelsens omorganisation då redan hade bragts på tal, meddelade Kungl. Maj:t i anslutning till bestämmelserna i nådiga kungörelsen den 20 oktober 1922 angående återbesättande av vissa befattningar endast förordnande tills vidare för mig på distriktschefstjänsten. Detta förordnande blev

då gällande till tiden för tjänstens indragning den 1 juli 1930. Först då genomfördes den första etappen av Kungl. Styrelsens omorganisation.

Till ytterligare belysande av huru ogynnsamt tillämpningen av bestämmelserna i omtalade nådiga kungörelse kom för mig må även nämnas, hurusom distriktsingenjören A. Asplund vid den c:a ett halvt år tidigare — således före den 20 oktober — timade ledigheten i västra väg- och vattenbyggnadsdistriktet blev direkt befordrad till ordinarie distriktschef. Vi voro båda vad man plägar beteckna som självskrivna till dylik befordran.

Statens åtgärd att använda förordnande i stället för utnämning kan påtagligen icke hava haft till ändamål att på en enskild tjänstemans bekostnad göra den lilla besparing, som motsvarar skillnaden i pension — avlöning utgick nämligen efter de för distriktschef och byråchef gällande grunder under resp. förordnanden — vilken skillnad däremot kan betyda mycket för den enskilde, utan endast att bevara en viss handlingsfrihet i organisatoriskt hänseende.

Det torde under dessa förhållanden vara fullt skäligt, att efter en så lång tjänstgöring av nu ifrågasatt art i första hand full pension såsom för distriktschef bleve mig tillerkänd. Som emellertid tjänstgöringen som byråchef — och överdirektör — omfattat icke mindre än 7 år och 7 månader av ovannämnda sammanhängande tjänstgöring i högre tjänst (ävensom större delen av tidigare fullgjorda 20 månader), synes visst tillägg därutöver kunna ifrågasättas, t. ex. en tredjedel eller hälften av skillnaden mellan byråchefs och distriktschefs pension. Slutligen får jag även värdsamt hänvisa till min 14-åriga tjänstgöring som vattenrättsingenjör, som kvalitativt är att jämföra med byråchefstjänst. Sedan denna tjänst från och med år 1933 övergått till heltidstjänst, är den nämligen utan någon förändring i tjänstgöringens art uppförd i lönegraden B 30 i gällande lönereglemente; dessförinnan utgingo vissa års- och dagarvoden.

I anslutning till vad sålunda anförts får jag värdsamt anhålla, att Kungl. Styrelsen i sin underdåniga framställning rörande anslag från instundande års riksdag även ville upptaga förslag om en ungefär på ovan angivna sätt förhöjd pension för mig att utgå från och med den 1 juli 1937.

Stockholm den 14 september 1936.

Carl J. Insulander.

Avskrift av avskrift.

Bilaga 2.

Till K o n u n g e n.

I en den 14 september 1936 dagtecknad skrivelse till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har distriktsingenjören Carl Johan Insulander hemställt, att styrelsen måtte hos Kungl. Maj:t göra framställning om viss förhöjning i den pension, som Insulander efter avgången från sin tjänst enligt gällande bestämmelser äger komma i åtnjutande av. Med anledning härav får styrelsen, med överlämnande av Insulanders framställning, i underdånighet anföra följande.

Insulander, som den 18 juni 1937 uppnår pensionsåldern, innehar ordinarie befattning såsom distriktsingenjör, vilken befattning sedan den 1 juli

1930 är uppförd på indragningsstat. Pensionsunderlaget för nämnda tjänst uppgår till 2 000 kronor. Insulander har fr. o. m. den 1 maj 1916 på förordnande uppehållit befattning såsom distriktschef, byråchef eller överdirektör under en tid av sammanlagt 15 år och 4 månader, varjämte han under tiden den 1 september 1930—den 30 juni 1935 tjänstgjort såsom styrelsens baninspektör.

Redan år 1930, i samband med överförandet av distriktstjänstemännen å indragningsstat, föreslog väg- och vattenbyggnadsstyrelsen (statsverkspropositionen sid. 34 ff.), att befattningshavare, som den 30 juni 1930 innehade förordnande såsom distriktschef, måtte beredas samma pensionsförmåner som ordinarie distriktschef. Styrelsen åsyftade härvid, bland andra, Insulander. Ifrågavarande förslag mötte emellertid motstånd från allmänna civilförvaltningens lönenämnd och statskontoret samt lämnades utan avseende av chefen för kommunikationsdepartementet i statsverkspropositionen till 1930 års riksdag. Nämnda års riksdag förklarade emellertid, i anledning av en i ämnet väckt motion, angående pension åt Insulander samt distriktsingenjörerna F. A. Lundström och H. V. Nilson, i sin skrivelse nr 54, bland annat, att riksdagen ansåge förtjänt av övervägande, huruvida de t. f. distriktscheferna ej med hänsyn till sina tidigare anställningsförhållanden borde erhålla ett högre pensionsunderlag än det för distriktsingenjör gällande.

På grund härav lät chefen för kommunikationsdepartementet verkställa förnyad utredning i ärendet till 1931 års riksdag (statsverkspropositionen sid. 4 ff.). Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som i samband härmed beretts tillfälle att yttra sig, vidhöll sin tidigare uppfattning, att de ifrågavarande tre t. f. distriktscheferna borde i fråga om pensionsunderlagets storlek jämföras med ordinarie distriktschefer. Lönenämnden tillstyrkte styrelsens förslag. Statskontoret ansåg sig med hänsyn till konsekvenserna fortfarande böra motsätta sig medgivande av särskilt pensionsunderlag till berörda tjänstemän men ville, därest Kungl. Maj:t ändock skulle finna för gott att hos riksdagen göra framställning i ämnet, föreslå att med hänsyn därtill att ifrågavarande tjänstemän ej behövt vidkännas pensionsavgifter såsom distriktschefer, pensionen borde beräknas efter ett något lägre pensionsunderlag än det för distriktschef gällande (4 000 kronor). I anslutning till de beräkningsgrunder, som i dylikt hänseende plägade tillämpas, föreslog statskontoret därför ett belopp av högst 3 600 kronor. I statsverkspropositionen anförde departementschefen, att han efter att hava samrått med chefen för finansdepartementet ansåge, att frågan lämpligen syntes kunna tagas i övervägande i samband med vederbörande tjänstemans avgång från sin befattning, varvid frågans avgörande jämväl kunde tänkas komma att röna inverkan av de omdaningar inom pensionsväsendet, vilka kunde komma att föranledas av pågående utredningsarbete på begärda område.

I två motioner till 1931 års riksdag (I: 23 och II: 41) föreslogs, bland annat, att Lundström och Insulander skulle tillerkännas ett pensionsunderlag av 3 600 kronor. Vidare yrkades i en annan motion (I: 122), att dessa tjänstemän ävensom Nilson måtte komma i åtnjutande av de särskilda förmåner i avseende å, bland annat, pensionsunderlag, som av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagits, dock med i motionen omnämnt villkor i fråga om pensionsunderlaget. I sitt utlåtande (nr 17) över berörda motioner förklarade bankoutskottet, att utskottet i likhet med chefen för kommunikationsdepartementet funne lämpligt, att ifrågavarande spörsmål företoges till prövning längre fram, i samband med vederbörande befattningshavares

avgång från sin befattning. Ett sådant ställningstagande syntes bankoutskottet beträffande Nilson vara så mycket mera påkallat, som denne, på sätt av utredningen framginge, innehade befattning såsom vägingenjör, till vilken tjänstgöring vederbörlig hänsyn syntes böra tagas vid en blivande pensionering. Denna utskottets uppfattning delades av riksdagen.

Med anledning av Insulanders nu ifrågavarande framställning vill styrelsen framhålla följande. Statskontoret har, som nämnts, förut föreslagit såsom skäligt ett pensionsunderlag på 3 600 kronor. Härvid torde dock hänsyn hava tagits endast till tjänstgöringen såsom distriktschef. Insulander har emellertid dessutom bestritt befattning såsom byråchef eller överdirektör hos styrelsen under tillhoppa ej mindre än sju år och sju månader (nu senast såsom byråchef under budgetåret 1935/1936). Styrelsen anser för sin del, att nu nämnda omständighet bör tillmätas betydelse vid bedömandet av Insulanders pensionsfråga, och finner sin uppfattning härutinnan styrkt av det ovan återgivna uttalandet av bankoutskottet beträffande Nilsons förordnande såsom vägingenjör. En höjning av det ifrågasatta pensionsunderlaget till 4 000 kronor finner styrelsen med hänsyn till vad nu anförts vara skälig.

På grund av vad ovan anförts får väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i underdånighet hemställa, att Kungl. Maj:t måtte hos nästa års riksdag utverka ett särskilt pensionstillägg för distriktsingenjören C. J. Insulander med 2 000 kronor per år.

I detta ärendes slutliga handläggning har, förutom undertecknade, deltagit byråchefen Valsinger.

Stockholm den 12 oktober 1936.

Underdånigst

Nils Bolinder.

E. G. Braune.

Avskrift av avskrift.

Bilaga 3.

Underdånigt utlåtande.

Statskontoret har, såsom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen erinrat, i tidigare utlåtande i ämnet med hänsyn till konsekvenserna förklarar sig hysa starka betänkligheter mot att vid pensionering i fall, varom här är fråga, ett högre pensionsunderlag skulle tillämpas än det för vederbörande i hans egenskap av ordinarie distriktsingenjör fastställda. Ämbetsverket är fortfarande av den uppfattningen, att ett medgivande i sådan riktning skulle — bland annat i betraktande av det stora antal befattningshavare, som för närvarande i avvaktan på omorganisation på förordnande uppehålla tjänster vid fögderiförvaltningarna — kunna medföra vittgående konsekvenser. Statskontoret anser sig därför allttjämt böra vidhålla sin tidigare ståndpunkt i frågan.

Därest emellertid Kungl. Maj:t skulle finna för gott att hos riksdagen göra framställning i ämnet, vill statskontoret beträffande pensionsunderlaget

framhålla, att ämbetsverket av i föregående utlåtande anförda skäl icke finner sig kunna förorda högre belopp än 3 600 kronor. Den omständigheten, att sökanden även uppehållit förordnanden såsom byråchef samt såsom överdirektör och chef för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, anser statskontoret icke böra föranleda till en höjning av berörda pensionsunderlag.

Stockholm den 5 november 1936.

Underdånigst:

K. Bergendal.

Erik Högström.

K. A. Lindbergson.
